

Delavsko-kmetijski list.

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrletno 15 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Aleksandrova cesta št. 9/II.

Leto I

LJUBLJANA, 18. septembra 1924.

Stev. 5.

Orjuna hoče 21. septembra „razviti prapor“ v Zagorju po 1. junijskem vzgledu v Trbovljah! Niso se še zacelile rane rudarjev, niso še kaznovani morilci Fakina, še so ožgane stene Rudarskega doma — in Orjuna hoče iznova izzivati in napadati rudarje. Orjunaši v Zagorju grozijo, da bodo razvili prapor kljub prepovedi! Zahtevamo najodločnejše, da se razvitje prapora prepreči in da se Orjuna razpusti! Odprite delavske organizacije!

Drag kruh, poceni žito! Nizke plače, visoke carine!

Vlada in kapitalisti proti delovnemu ljudstvu!

Takoj, ko je prišla nova vlada na površje, smo v našem „Delavsko-kmetiskem listu“ predvidevali, da bo nova vlada izpremenila svoje lepe „demokratske in ljudske“ obljube v velekapitalistično in oderuško politiko, naperjeno proti interesom delavcev in malih kmetov. In naše prorokovanje se že uresničuje.

V Jugoslaviji besni strašna gospodarska kriza in brezposelnost. Tisoči delavcev s svojimi družinami blodi po ulicah brez dela in brez kruha in gleda pred seboj — nadaljnje stradanje! Isto usodo preživljajo z njimi reducirani nameščenci in uradniki. Drugi se izseljujejo iz „domovine“, ki je postrežljiva delavcem samo z ječami, preganjanji in lakoto. Delodajalci s podporo vlade izkoriščajo ta položaj, da znižujejo plače in podaljšujejo delovni čas! Vzponredno s tem juriša kapitalistična gospoda tudi na male kmete. Danes je več kot jasno, da je agrarna reforma v resnici izigrana, vsled česar mali in srednji kmet vedno bolj propada, dočim bogatiji veleposestniki zlasti v Banatu in Bosni. Oni kmetje, ki imajo to „srečo“, da posedujejo nekaj zemlje, so danes večji sužnji kot kdaj prej kapitalistične gospode, ki odira kmeta z velikimi obrestnimi posojili, z davki, z odiranjem od strani izvoznikarjev in prekupčevalcev. In tako kmet strada — na svoji zemlji!

Kaj delajo v takem položaju klerikalci, ki so vedno govorili, kako dobro socialno politiko bodo vodili in kako bodo rešili agrarno reformo, ko pridejo na vladno? Takoj bomo pokazali „socialno“ politiko klerikalno-demokratske vlade.

Vlada je izjavila, da bo sprejela zahteve industrialcev, ki so imeli dne 21. avgusta svoj kongres v Beogradu. Vlada bo torej uvedla sledeče „socialne“ mere:

1. Povečanje carinske ažiije do zlate paritete. To se pravi, da se pri uvozu plača za vsak zlat dinar 17 Din, a ne več 9 kot dosedaj. (Carinska tarifa se glasi v zlatu, a kurz temu zlatemu dinarju določa finančni minister); 2. zmanjšanje prevoznih tarif za industrijo; 3. odprava izvozne carine na žito; 4. neomejeno zaposlovanje tuje delovne sile. Narodna banka je nadalje obljubila izvoznikarjem 200 milijonov dinarjev kredita.

Kakšen namen imajo vse te zahteve? Njihov namen je, da se prebrodi gospodarsko krizo z odiranjem in izstradanjem delovnega ljudstva, dočim bo istočasno profitiral industrijski, trgovski in finančni kapital. Prva zahteva, povečanje carinske ažiije do zlate paritete, pomeni ogromno podražje vseh industrijskih proizvodov, povečanje davčnih bremen in izročitev delavstva na milost in nemilost „mlademu“, nenasitnemu industrijskemu kapitalu Jugoslavije. Druga točka: znižanje prevoznih tarif pomeni to, da se otrese gospoda prometnih stroškov na škodo delovnega ljudstva. Tretja točka: odprava carine za izvoz žita je nož z dvema ostrinama: ena reže delavca, druga kmeta. Kajti s tem se da svobodne roke raznim verižnikom in prekupčevalcem, ki bodo

odirali kmeta. Profitirali bodo razni žitni zavodi in banke, ki stoje za njimi, a na drugi strani bodo še bolj poskočile cene kruha.

Program kapitalistov je jasen: povečanje draginje, znižanje delavskih plač, podaljšanje delovnega časa in odiranje kmetov. A po lastni izjavi bo vlada kapitaliste pri izvajanju njihovega načrta podpirala.

To je tista „socialna“ politika turških in slovenskih klerikalcev!

Zveza delavcev in kmetov je edina uspešna obramba proti tem kapitalističnim načrtom.

Kajti tu so ogroženi interesi delavcev in kmetov in zato se morajo oboji skupno postaviti v bran. Delavci se morajo predvsem boriti za svobodno delovanje strokovnih organizacij in svoje stranke in se zbrati okrog strokovnih organizacij. Kajti le močne strokovne organizacije bodo mogle priboriti dovolj visoke plače in preprečiti podaljšanje osemurnika ter priboriti brezposelnim podporo.

Proces proti s. K. Novakoviću

članu izvrševalnega odbora Neodvisne Delavske Stranke.

9. septembra se je vršil v Beogradu proces proti s. Kostu Novakoviću in Nikoli Stefanoviću, faktorju tiskarne. Kosta Novaković je bil obtožen, da je spisal in razširjal brošuro „Makedonijo Makedoncem, zemljo kmetom!“, a drugi, da je brošuro tiskal.

Obtožnica so branili advokati: Triša Kaclerović, R. Jovanović (člana izvrševalnega odbora Neodvisne De-

lavske Stranke — NDSJ), U. Jovanović (član NDSJ), Bora Popović in Gojko Niketić.

Državni pravdnik Jevremović najprej čita obtožnico, v kateri se tudi navaja, da je bil Novaković v vseh balkanskih vojnah in v vojni 1914/18 kot častnik. Nato navaja inkriminirane točke iz gori omenjene brošure in obtožuje oba, da sta s tem pozivala državljane na upor proti državi. Zahteva, da se oba kaznuje po čl. 1 in 2. zakona o zaščiti države. Državni pravdnik opira obtožbo najbolj na odstavek, ki govori, da se NDSJ bori za popolno samoodločbo narodov do odcepitve in za samostojnost Makedonije.

Nato vpraša predsednik Novakoviča: „Ali ste spisali vi to brošuro?“ „Sem“, odgovarja Novaković. „A katera je ta stranka, ki se bori za samoodločbo narodov?“ „To je Neodvisna delavska stranka Jugoslavije.“ „V kakšen namen je pisana brošura?“

„Brošura je pisana zato, da se upozna vse Makedonce in državljane z makedonskim vprašanjem in z njegovo najboljšo rešitvijo.“ Potem čita predsednik zapisnik zaslisanj Novakoviča pred preiskovalnim sodnikom. Tu je obtoženec izpovedal: da se je za časa vojne govorilo, da se vodi vojna za samoodločbo malih narodov; a če bi bilo to res, ne bi bil sedaj obtožen, ne bi bila zasuznjena Makedonija, ki jo buržuazija vedno imenuje „južna Srbija“; Makedonce se zatira v vseh ozirih, ne da se jim šole v lastnem jeziku itd. Najboljša rešitev makedonskega vprašanja je njena popolna samostojnost.

Šole so bile uničene, lekarna, delavski klub, strankina hiša, konsum. Vse je bilo požgano. Od osemnajstisoč prebivalcev Fastova so jih beli pomorili šesttisoč, osemstisoč jih je umrlo od tifusa in kolere, dva tisoč petsto je bilo pregnanih. Petnajststo jih je še živelo v razvalinah malega mesta. Trg je ležal v prahu in pepelu. Na cerkvah ni bil poškodovan niti en kamen. Cerkve so stale kot žalitev boga s svojimi zlatimi in pisanimi kupolami sredi opustošenja.

Oni, ki so še ostali pri življenju, so se čutili rešene, ko so prišli rdeči. Strahu ni bilo več. Med solzami so se smejali, ko so kazali rdečim ulice in trge, ki so bili prej posejani z rokami in nogami obojeških trupel. Kazali so pse, ki so se hranili s trupli. Kazali so razvaline hiše, v kateri je zgorelo tristo ljudi, kazali so otroke brez starišev, kazali so proti vzhodu, zapadu in jugu, kjer so krvavele druge vasi in mesta. Kazali so svojo deželo kot grob, kjer je krvavo poginilo štirinajsttisoč ljudi.

Iz vrst vojakov se je oglasil miren odgovor: „Delavci vas ne bomo pozabili. Delavci vas bodo maščevali in čuvali.“

M. Barthel.

Pogrom.

(Slika belega terorja.)

Državljanska vojna je zopet vzplamtel. Rdeči so izpraznili mesto. Že drugo jutro so prišli kazaki. Deželo je opustošila vojna in državljanska vojna, železnice so bile porušene, tovarne so se borile za svoj obstoj. Tifus in kolera sta razsajala med prebivalstvom. Blokada je zaprla deželo in je zadavila mnogo tisoč ljudi. Obup je naraščal. Bog je zbežal in hudič je vladal nad zemljo. Židi so bili vsega krivi. Ali niso mar pribili na križ našega gospoda in odrešenika? Ali niso mar klali nedolžnih kristjanskih otrok na čast svojemu prokletemu bogu? Tako so govorili beli gardisti. Kmetje so stiskali pesti.

Kazaki so prinesli paniko s seboj. „Sveta mati Rusija umira, ker živi žid. Pobjite žide!“, so kričali prestrašenim kmetom. „Pobjite žide!“ so rjoveli kmetje v odgovor. Masakri so se pričeli. Ukrajinski židje so trepetali. Bogati so zbežali in se izselili, a revni so ostali v svojih umazanih vaseh in mestih, obsojeni od

zgodovine na potrpljenje. Kazaki so zasedli mesto Fastov. Ubijanje, ropanje, posiljevanje žensk! Tudi kmetje so lovili žide.

In beda je naraščala. Kruha se skoro ni dobilo več, maslo in mleko je bilo treba plačati z zlatom. Kuga je divjala. Otroci so umirali. In prihajala je zima in nova beda. Kazaki so z divjimi obrazi dirjali po mestu. Če so našli na kakega žida, so ga bičali. Hiše so plenili. V januarju se je pričela velika morija. Na vse zgodaj zjutraj so prignali kazaki vse žide na trg. Tam so jim trgali oblačila s teles. Posebna komanda je zasedla hiše. Neki kazak je razširil vest, da so židje zaklali enega kristjanskega otroka, malo Jeleno. Njeno truplo da so je našli pri židu Jenkeles. Na svojih rokah je prinesel mrtvega, okrvavljenega otroka na trg, kjer so trepetali židje od mraza. Kazaki hetman je vzel truplo deklice v svoje roke in tulil: „Vi pasji sinovi, vi prokleti! Jenkeles, Jenkeles!“

Jenkeles, star tresoč se možiček, se je dvignil iz množice plakajočih. On je molil naprej v sinagogi (židovska cerkev) in je bil velik učenjak pred gospodom. Kričal

je in skrival svoj obraz v rokah, ko je videl mrtvega otročka. Hetman se je rezal. Namignil je dvema kazakoma, ki sta pobila možička na tla. Tenak starčev glas je prišel moliti. Kazaki so se smejali. Vrgli so se na mlade deklice, napol otroke, trinajst, štirinajstletne, jih posiljevali pri belem dnevu in pred očmi starišev.

Ves trg je bil en sam krik, v katerem so javkale onečastjene deklice, preklinjali kazaki, pokali strelji in stokali židje. Ali noben bog ni prišel na zemljo, da kaznuje. Ko so se kazaki nadivljali, so postavili svoje žrtve v eno vrsto, moške, žene, deklice in otroke ter jih postrelili. Otroke so nasajali na bajonete, nosečim ženam parali trebuh. Med trupli pomorjenih je ležala tudi mala Jelena. Umrla je pod istimi morilskimi rokami.

Ko so rablji postrelili svoje žrtve, so nekaj mož zgrešili. Ti so se rešili v lazaret. Prihodnje jutro so naskočili tudi lazaret in ranjence počasi mučili do smrti. Isti dan so segurali kazaki tristo židov v eno hišo in jo zažgali, da so se cvrila telesa...

Spomladi so zopet prišli rdeči ali malo cvetoče mesto je ležalo v pepelu in raz-

Predsednik vpraša nato Novakoviča:

„Na kakšen način, mislite, da bo prišla Makedonija do svojega osvobojenja?“

„Na kakšen način, to je stvar Makedoncev samih, ker vsako ljudstvo izbira najpovoljnější sredstva za svoje osvobojenje napram političnemu položaju. Če govorimo o Makedoniji, smatram, da je dolžnost delovnega ljudstva celega Balkana, a ne samo Makedonije, da se za to osvobojenje bori in da podpira boj za osvobojenje.“

Obtoženi faktor se zagovarja, da je on v tiskarni samo tehnična oseba in da je samo izvršil dano mu delo.

Ker je omenjena brošura corpus delicti, se na zahtevo zagovornika s. Uglješe Jovanoviča prečita nato cela brošura.

Po prečitaniu brošure je prvi govoril U. Jovanovič in zahteval oprostitev obeh in da se zaplenjene brošure vrne Novakoviču.

S tem je bila dopoldanska razprava končana.

Policija je med tem obkolila sodišče, da ni mogel nihče ven. Končno se je morala policija umakniti in pustiti številne delavce in delavke, ki so prisostvovali procesu.

Popoldan ob treh se je razprava nadaljevala.

Kot prvi je govoril s. Rajko Jovanovič. Njegov zagovor obtoženih ni bil toliko pravnega kot političnega značaja. V svojem govoru je obsojal centralistični in nasilni režim Pašiča in poostreno nasilno politiko srbske buržuazije, ko je stopil v vlado tudi Pribičević, voditelj jugofašistovskega gibanja. Dalje kritizira v svojem govoru novo vlado, ki sledi po stopinjah bivšega režima zlasti v tem, da ne dovoljuje svobode delovanja delavskim organizacijam in da se izogiblje rešitvi narodnostnega vprašanja, ki se ga da rešiti pravilno edino le na ta način, da se stvari svobodna federacija vseh delovnih ljudstev. Novakovič je navedel v svoji brošuri sama dejstva. Makedonija v resnici ni srbska, ker je v njej le 30 odst. Srbov. Makedonija je mozaik raznih malih narodnosti. Zato se je treba boriti za popolno samostojnost Makedonije. Mesto da bi tudi Balkan postal enkrat Evropa, izpreminja reakcionarna buržuazija Evropo v Balkan. Proletarsko osvobojenje more edino rešiti Evropo pred balkanizacijo in prinesiti popolno svobodo vseh narodnosti.

Glede odnošajev NDSJ in obtoženega Novakoviča do makedonskega komiteja pravi, da oni niso agenti Todor Aleksandrova (voditelj revolucionarne makedonske organizacije), ampak da je pravi njegov agent beograjska vlada, s tem da ona zatira Makedonijo in ščiti zločinski Cankovov režim v Bolgariji.

Drugi je govoril Popović. On pobija obtožbo s pravniškega stališča in pravi, da je zakon o zaščiti države protizakonit in protiustaven in da je pečat samote za Jugoslavijo.

Za njim je govoril Gojko Niketič, ki zagovarja predvsem drugega obtoženca Nikolo Stefanoviča. Njegov govor je popolnoma pravniški. Dokazuje, da se ga ne more obtožiti po čl. 1. in 2. zakona o zaščiti države, kajti ta dva člena zahtevata, da eden izvrši četvorno delo: da napiše, tiska, izda in širi eno tiskovino, da vsako od teh dejanj zase še ni kaznjivo. Zato zahteva oprostitev.

Zadnji govori s. Triša Kaclerovič. Govori o boju za samoodločbo narodov in razkrinkava Wilsona in njegovih 14 točk, katere je postavil le za to, da nasuje ljudem peska v oči. V Rusiji imamo dokaz, da proletarijat iskreno hoče popolno svobodo vsake narodnosti. V Rusiji je prišel na oblast proletarijat in je dal svobodo vsem narodnostim. Pravi, da bi se moral Wilson prebrniti v grobu, če bi videl, kaj se je zgodilo z malimi narodi po svetovni vojni.

Končno je še enkrat govoril s. K. Novakovič. Njegov zagovor je bil popolnoma političnega značaja. Njegov govor prinesemo obširneje v prihodnji številki lista. Med drugim je dejal, da je napisal omenjeno brošuro kot sin Balkana in kot eden od voditeljev NDSJ in da je bila njegova dolžnost,

da objavi in pove čisto resnico o makedonskem vprašanju. Pravi, da je edini i hod iz današnjega položaja — konfederacija balkanskih republik, med katerimi bi bila Makedonija enakovredna članica. Makedonski narod ni srbski, ampak se čuti kot poseben narod. V Makedoniji je treba rešiti tudi agrarno vprašanje na ta način, da se zemlja vzame veleposestnikom in se jo da brezplačno kmetom. H koncu svojega govora je zaklical živio federaciji svobodnih balkanskih republik, svobodni Makedoniji in osvobojenju delovnega ljudstva, ki se urno bliža v Bolgariji.

Njegov zagovor je napravil najboljši vtis na polnoštevilno zbrano delavce v sodni dvorani, ker je tudi pred sodiščem priznal in pogumno branil svoje svetovno proletarske prepričanje.

Ob petih popoldan je bila izrečena obsodba: Kosta Novakovič na šest mesecev in Stefanovič oproščen.

Kaj je s s. Sedejem?

„Slovenec“ je napisal, dokler ni bil glasilo vlade, da je obsodba Sedeja mogoča le pod Žerjavom. Po isti logiki je mogoča tudi oprostitev s. Sedeja pod „pravično“ vlado. A „Slovenec“ molči k temu, da je bila potrjena obsodba s. Sedeja pod klerikalnim režimom. Tročlanska naša delegacija je zahtevala, da se Sedeja oprostijo. Poslanec Križman je vse obljubil. A storil — nič.

Oprostitev Sedeja zahteva ne samo proletarijat, ampak vsak človek, ki ima trohico pravnega čuta v sebi. „Avtonomist“ piše:

„Klassenjustiz.“ *Letos je bil v Celju obsojen na 13 mesečno ječo ljubljanski mestni uradnik, ker je v Trbovljah govoril rudarjem preveč revolucionarno. Iz razprave, ki se je vršila v Celju, pa je lahko vsak spoznal, da je Sedej v svojem govoru le ponavljal, kar stoji pisano v vsaki socialistični brošuri, v vsakem delavskem listu. Tako kakor sedaj, se je lahko govorilo nekaznovano celo v Avstriji pred vojno. Celjski „jugoslovanski“ sodniki pa so izrekli nad Sedejem, ki je družinski oče, takšno drakonsko obsodbo, ki bi bila morda kje v Avstriji mogoča in umljiva, v vsej ostali Evropi pa ne. To je bil pravi in čistokrvni „Klassenjustizurteil“. To sramoto naj se popravi in vlada naj enostavno ukaže, da se Sedej izpusti.*

Kaj pa brezposelni delavci?!

Meščansko časopisje z zadovoljstvom poroča, kako podpira monarhija SHS ruske Vranglovce, ki bi se jih moralo že davno pogrniti iz države. Iz državne blagajne gre vsak mesec 6 in pol milijona Din podpore za te caristične bandite! A koliko dobe Vranglovci na drug način!

A pri nas imamo brezposelne rudarje, kovinarje, tekstilne, stavbinske in druge delavce, v vsej državi nad sto tisoč in ti pa ne dobe pravzaprav nobene podpore!

Klerikalci, ki se hvalite s svojo socialnostjo, dokažite jo v dejanju! Brezposelni zahtevajo podporo in kruha.

Kandidati Delavske liste, Maribor

(Zadnja skrinjica.)

Ciril Razboršek, mizar, Andrej Čanžek, delav. žel., Ivan Majer, žel., Anton Kolar, mizar, Anton Lovrenčič, pek, Juri Dworžak, mlinar delavec, Josip Drvenšek, čevljar, Franc Šprach, slikar, Ivan Močnik, mizar, Franjo Medvešek, kovač, Josip Kren, mizar, Karl Furman, mizar, Heinrich Kosa, delovodja, Martin Pavličič, mizar, Heinrich Kos, mizar, Franc Gašpar, kotlar, Alojz Lasbacher, želez., Franc Lorbek, delavec, Ivan Aristovnik, krojač, Rudolf Rakovič, vrtač, Stefan Matjašič, mizar, Ivan Paj, poslovođa, Ivan Achtig, mizar, Fried. Pavalec, pomožni delavec, Rudolf Greif, žel., Fried. Kmetič, monter, Konrad Schapetz, mizar, Franjo Lubec, mizar, Fr. Karner, ključavničar, Franc Marčinko, ključavničar, Jakob Schafhalter, mlinar, Ferdo Drogenik,

mizar, Jurij Satler, delavec, Jurij Krebs, del. želez., Anton Krajnc, mizar, Franjo Podobnik, klepar želez., Jože Wagner, žel., Tomaž Eiletz, hišnik, Ivan Hauptman, žel., Anton Šket, pomoč. mizar, Ivan Plohl, mizar, Josip Nakerst, strugar želez.

Franc Korbun, želez., Mihael Golinar, pilar, Jože Pavlin, kovač, Alojz Pirš, mlinar, Anton Velikonja, mizar, Ivan Ernest, mizar, Franjo Kaiser, delavec, Ivan Lipovec, mizar, Franc Urbas, ključavničar, Jakob Kermač, mizar, Josip Raker, kolar, Miha Zadnik, ključavničar, Anton Ogrizek, strugar, Vincenc Čerče, kurjač želez., R. Bohinc, mizar, Ivan Perko, delavec, Fr.

Babič, delavec, Leopold Kušma, pleskar, Josip Sloar, mizar, Jakob Jurgec, kotlar, Avg. Herič, ključav. želez., Ivan Schmidt, ključavničar, Jože Weiland, zidar, Maks Smodiš, kovaški pomočnik, Tomaž Kralj, ključav., Karl Klemenčič, mizar, Herman Ozim, zidar, Anton Vošnik, delavec, Ant. Lovša, strojnik, Ivan Klampfer, strojnik, Franc Glavič, delavec, Josip Bračko, zavirač želez., Jožef Janžek, mizar, Stefan Prab, strugar, Ivan Žižek, strojni delavec, Martin Babič, delavec, Andrej Kokol, mizar, Ivan Benčina, delavec, Franc Kerneša, delavec, Miha Sluga, delavec, Franc Kmetič, mizar, Josip Serp, mizar želez.

Politične vesti.

HRSS vstopi v vlado.

Končno je Hrvatska Republikanska Seljačka Stranka, da vstopi v vlado. Koliko ministrov bo imela, se še ne ve natančno. Delavstvo je stavilo HRSS svoje zahteve, da jih zastopa v vladi. Ta korak HRSS pomenja gotovo izboljšanje za politični položaj delovnega ljudstva, ker bo oslabil reakcija. Ali delavstvo se ne sme udajati v nobene iluzije. Delavstvo bo doseglo toliko, kolikor si bo priborilo samo. Delavstvo mora sedaj usmeriti ves svoj boj za doseg svobodnega delovanja vseh delavskih organizacij in za izpustitev vseh zaprtih sodrugov.

Veliki shod HRSS v Zagrebu.

V nedeljo se je vršil v Zagrebu velik shod HRSS, na katerega je prišlo okrog 100.000 kmetov s številnimi zastavami in godbami. Radič je razlagal program svoje stranke, potovanje v Moskvo in vstop HRSS v vlado. Ko je govoril o Rusiji, je dejal: „Sovjetska Rusija je naša in mi smo njeni. Živela sovjetska Rusija!“ Potem se je razvil sprevod po mestu, ki je bilo vse v hrvatskih zastavah. V sprevodu se je klicalo: Živel Radič, živel republika, živel kmetjska internacionala itd.

Neodvisna Delavska Stranka je razdelila med kmete 20.000 letakov, ki so bili, pripominjamo v pouk slovenski cenzuri, nezaplenjeni. Ta letak pravi, med drugim: „Delavstvo mesta Zagreba pozdravlja iskreno in navdušeno množico tisoč republikanskega kmetjskega ljudstva, ki se je zbralo na današnjem shodu HRSS. Minuli so že časi, ko je mogla monarhistična in kapitalistična gospoda po svoji komandirani nad nezavednimi in nesložitimi delavci in kmeti.

Delavci in kmetje so danes zavedni, zlasti na Hrvatskem, in na najboljšem potu, da se popolnoma združijo. Ta sloga temelji na programu rdeče kmetске in proletarske internacionale, a ta program se glasi: „Kmetom zemljo, delavcem tovarne! Vso oblast delovnemu ljudstvu! Pravica samoodločbe in enakopravnosti vseh narodov! Zveza s sovjetsko Rusijo!“

Mi dobro vemo, da mora priti do tega danes ali jutri in da je samo v slogi in skupnem boju rešitev delavcev in kmetov. — Radič se je v inozemstvu prepričal, da morejo dobiti kmetje največ podpore od delavcev, zlasti od ruskih delavcev. Pot predsednika HRSS v Moskvo je otvoril novo stran v zgodovini kmetov in vseh mučenih narodov Balkana.“

Potem govori letak o tem, da Davidovičeva vlada še vedno ne da svobode delavskim organizacijam, da je treba čim prej ustvariti popolno bratstvo med kmeti in delavci proti gospodi, ki bo tedaj zacvilila, ker bo prišel konec njenega gospodstva. Letak končuje z vzkliki: „Živela sloga kmetov in delavcev! Živela enotna bojovna fronta HRSS in Neodvisne Delavske Stranke! Živela sovjetska Rusija! Živela kmetjska internacionala!“

Na shodu in pozneje ni prišlo do nobenega incidenta in so tako hrvatski kmetje mirno proslavili svoj dan v slogi z zagrebškim delavstvom.

Fašizem se zbira.

V soboto 6. septembra ponoči se je vršila v Beogradu tajna seja Orjuna, Srnao in srbskih četnikov — fašistovskih oboroženih organizacij v Jugoslaviji. Seji je predsedoval sam Pribičević.

V Sloveniji isto tako žilavo delujejo Orjunci.

V več krajih Hrvatske so povzročili jugo-fašisti krvave incidente. V Osijeku so napadli Orjunaš v nedeljo zvečer nekaj delavcev s policami in noži in delavci so seveda postavili v bran ter nabili napadalce. A Orjuna je razposlala v svet popolnoma druge, lažnjive vesti.

„Narodna Odbrana“, ki združuje vse fašistovske organizacije, je izdala poziv na vse nacionaliste, da se strnejo proti „boljševikom in drugim notranjim sovražnikom države.“

Na drugi strani grozi z bojem na ulci Pašičeva radikalna stranka. Skrajno reakcionarno krilo buržuazije se pripravlja čividno na državni udarec.

Sedanja vlada „demokracije“ pa pusti vse to delovanje reakcionarnih fašistovskih elementov in izdaja oblastem navodila, naj strogo pazijo na delavsko gibanje. Močno delavsko gibanje je edin steber resnične demokracije. Sedanja vlada se obrača proti njemu in s tem izziva in podpira skrajno reakcionarno buržuazijo in militaristično kliko v njenih načrtih.

Radič zahteva samostojnost Hrvatske.

Na svojih shodih po Medimurju in drugod zahtevajo govorniki HRSS popolnoma jasno samostojnost Hrvatske, samoodločbo hrvatskega naroda.

Klerikalci so pa popolnoma pozabili na avtonomijo Slovenije in omanjajo ljudi z raznimi marijanskimi shodi in kongresi. Ali kmet kljub Marijinim družbam in hinavskemu klerikalnemu pridiganju ne bo pozabil, da se mora boriti za svojo samoodločbo, proti centralizmu in proti vladanju brezdelne gospode nad delovnim ljudstvom.

Pacifisti v besedah — militaristi v dejanju.

Klerikalci v svojem „Slovencu“ in na svojih shodih vedno govorijo, kako prinaša klerikalizem duhovno obnovo človeštva, da so klerikalci proti vojnem in surovi sili in kako vpliva njihova „pacifistična“ vlada blagodejno na ljudstvo. To so klerikalci v besedah. A kaj v dejanju?

Nedavno so dali sezidati novo kasarno v Topčideru. Sedaj so pa zopet dali 8 milijonov Din za zgradbo novih kasarn v Štipu, Berovem in Vinkovcih. Izdatke za vojsko hočejo napraviti še večje, kot so bili pod Pašič-Pribičevićevo vlado. V dejanju klerikalci torej utrjujejo militarizem, ki zahteva in požre največ davkov in nalaga zlasti kmetom najtežja bremena. Militarizem je uničil v l. 1914/1918 nad 10 milijonov najboljših kmetov in delavskih sinov. Klerikalci so bili tedaj najhujši vojni hujskači. Kdor je mislil, da so se sedaj klerikalci poboljšali, vidi, da se je bridko zmotil: njihova vlada ne more dati oškodovanim kmetom in brezposelnim delavcem podpore, nima denarja za delavska stanovanja, ne zniža, ampak hoče še zvišati davke — ker daje večino ljudskega denarja za militarizem.

Kmetje, ali ste dali klerikalcem glasove za to, da se bodo postavljale nove kasarne in se gradili novi kanoni?!

Širite „Delavsko-kmetovski list“! Zahtevajte ga po vseh lokalihi!

Zbirajte za tiskovni sklad lista.

Strokovni vestnik.

Mednarodno delavsko gibanje preživlja nove važne boje. V ospredju stoji mogočna kovinarska stavka v Avstriji, ki se lahko izpremeni v splošno delavsko stavko. Druga najvažnejša stavka je rudarska v Belgiji.

Belgija.

Rudarska stavka. V boju rudarjev je nastopila poostreitev v dvojnem oziru: v bojnem sklepu podjetnikov in v bojnem sklepu delavcev. Z ozirom na trdovratnost podjetnikov so sklenili delavci, da se štrajk razširi in da se izbere makar generalna stavka za to, da se dosežejo delavske zahteve. Reformistični voditelji hočejo preprečiti ta sklep. Delavstvo vztraja v svojem bojnem razpoloženju.

Italija.

Razredni boj — grobar fašizma. Rudarji v revirju S. Giovanni Valdarno, ki so bili organizirani v fašistovski strokovni organizaciji, so stopili v stavko. Zahtevajo, da znaša štiht šest in pol ur dnevno in da se zviša plače za 35%. Daje zahtevajo sprejem kolektivne pogodbe, ki vsebuje vse ugodnosti predvojnne kolektivne pogodbe. Ta štrajk je tem značilnejši, ker spadajo rudarji v Valdarno med najbolj mučeni del italijanskega delavstva. Prej so pripadali k sindikalistični strokovni organizaciji. Po zmagi fašizma so bile uničene delavske organizacije v Valdarnu; plače so se znižale za 35%, bolniška in zavarovalna blagajna je prenehala in končno so bili rudarji prisiljeni stopiti v fašistovsko strokovno organizacijo. Sedaj po dveh letih skušajo delavci razbiti fašistovske verige s štrajkom. Fašistovski voditelji vedno bolj spoznavajo, da vodijo številne stavke v fašistovskih organizacijah organiziranih delavcev k razpadu fašizma. Nahaj jo se v mučnem položaju: če bodo s silo nastopili proti vsaki stavki, bodo še bolj poostreili razpoloženje delavstva proti fašizmu, če pa podpirajo vsako stavkovno gibanje, pa tudi pospešujejo propad fašizma. Da pridejo iz tega „mučnega“ položaja, so sklenili fašistovski voditelji, da razdelijo med stavkajoče rudarje v Valdarnu 50.000 lir; ali delavci razumejo ta trik fašistov in se ne bodo dali zapeljati po njem, da bi postali fašisti.

Rudarji na otoku Elba, tudi vsi prisiljeni člani fašistovske strokovne organizacije, so bili izprti. Po nekaj dnevih izprtja je ravnateljstvo rudnika izjavilo, da se bo zopet začelo delo v rudnikih pod sledečimi pogoji: 1. odpusti se dve tretjini rudarjev, 2. podaljšanje delovnega časa, 3. uvedba stroge delovne discipline. Rudarji so na to sklenili, da se ne povrnejo prej na delo, dokler podjetniki ne umaknejo svojih zahtev.

V Genui so stopili v stavko prištaniški delavci.

Po vseh krajih vstopa delavstvo v razredne strokovne organizacije.

Anglija.

V Angliji zopet narašča brezposelnost, kot posledica londonske konference.

Število v mesecu juliju nastalih konfliktov med delodajalci in delavci je znašalo 57. V teh konfliktih je bilo udeleženih 150.000 delavcev. Celokupna doba v juliju se vršečih štrajkov znaša dva milijona delovnih dni, medtem ko jih je bilo v juniju le 350.000.

Amerika.

V Ameriki se je pričelo mezдно gibanje 300.000 poštnih nastavljenecv. Ves meščanski tisk brez izjeme se obrača proti poštnim nastavljenecem.

O kovinarski stavki v Avstriji in o kongresu angleških strokovnih organizacij poročamo posebej.

Rudarji.

(Za enotno strokovno organizacijo.)

Rudarji smo imeli vseskozi po vojni najmočnejšo strokovno organizacijo izmed vseh delavskih kategorij. Ali naše strokovno gibanje je neverjetno upadlo po zadnji zlomljeni stavki. Vajeni zmag se nismo znali zbrati in vzdržati v času

poraza. Šele po 1. maju se je znova začelo oživljati rudarsko gibanje. Organizirani ali jugofašisti so hoteli ponovno vrči rudarje v brezdelnost in so zato prišli 1. junija izzivat, pobijati in požigati v Trbovlje. Ali v svojih računih so se bridko zmotili. Rudarsko gibanje po 1. juniju je še bolj oživelo, v rudarje se je naselila samozavest, da se morajo okleniti svoje organizacije, če hočejo napraviti konec vedno neznosnejšim razmeram v revirjih Trboveljske družbe in v državnih premogokopih. Zato je buržuazija poskusila z zadnjim sredstvom, da ustavi delovanje Zveze Rudarskih Delavcev. Ali tudi to se jim ni posrečilo.

Rudarji, ki so bili vedno na čelu razrednega delavskega gibanja v Sloveniji, ti rudarji se zavedajo danes bolj kot kdaj prej, da je glavni vzrok slabemu položaju rudarskega delavstva ta, da niso organizirani, da nimajo močne enotne strokovne organizacije in če upostavijo to, da potem ne bo več tako paševala Trboveljska družba, kot pašuje žil danes.

Rudarji so različnih političnih naziranj ali to nas ne sme ovirati pri tem, da imamo enotno strokovno razredno organizacijo, ki ima združiti okrog sebe vse rudarje brez razlike in izvojuje boljše življenje rudarjem. Zato so stopili skupaj zastopniki Zveze Rudarskih Delavcev in Unije slovenskih rudarjev, da se pogovore o ustanovitvi enotne organizacije. O teh pogajanjih je že poročal nekaj „Delavsko-kmetški list“, ali smatramo za potrebno, da se o tem še izpregovori v našem listu.

Pri teh pogajanjih ne sme nikogar voditi nobena druga misel kot ta, da se koristi celokupnemu rudarskemu delavstvu. Tu ne sme nihče zasledovati interese svoje politične skupine, kateri pripada, ampak tu mora biti vsak le kot rudar, kot proletarec, ki ve, da moramo imeti enotno strokovno organizacijo, če hočemo priti v boljše razmere. Politična razcepljenost proletariata nas ne sme pri tem ovirati.

Zato se mora vsak odreči interesom svoje politične skupine in mora imeti pred očmi le interese celokupnega rudarskega proletariata.

Brez ozira na vse je treba upostaviti enotno strokovno organizacijo na podlagi načel razrednega boja in delavske demokracije, t. j. da v organizaciji odloča članstvo in nihče drugi.

Zato je treba likvidirati i Zvezo Rudarskih Delavcev i Unijo in upostaviti Strokovno Zvezo Združenih Rudarjev, ki naj jo vodi do 1. kongresa pripravljalni odbor, izvoljen od delegatov iz najvažnejših rudarskih revirjev. V pripravljalnem odboru morajo biti sodrugri po proporcionalnem sistemu.

Do 1. kongresa ne sme pripravljati združena strokovna zveza niti Strokovni komisiiji niti Centralnemu Radniškemu Sindikalnemu odboru. Ampak ona mora biti popolnoma samostojna organizacija kot so n. pr. lesni delavci in grafični delavci. Kajti pripravljalni odbor ali par delegatov nima pravice, da priglasí vstop zveze v eno ali drugo strokovno inštanco. To pravico imajo le člani potom kongresa. In kakor bo odločila večina članstva, tako pa bo.

To stališče je pravilno, pravično in koristno za vse rudarje. Na ta način bomo povzdignili svojo močno organizacijo in spregovorili s Trboveljsko družbo. Na ta način bo tudi izginila narodno-socialni klerikalna organizacija, ker rudarji bodo spoznali, da ti dve seksti samo cepita rudarske sile v korist Trboveljski družbi in tako bo postala ena strokovna organizacija predstavnica celokupnega proletariata in nasproti Trboveljski družbi bo stal rudarski proletariati kot en sam mož.

Položaj rudarjev je težak. Zato je treba pospešiti pogajanja in jih zaključiti, da se čim prej začne s stvarnim delom. Sklep je lahek, če se držimo vsi orisanega stališča, ki je v interesu vseh rudarjev. Mnogo je zamujenega in zagrešenega, zato pospešimo korak, učimo se iz storjenih napak, da se jih ne bo več ponavljalo in da bo rudarski

proletariat dosegel zopet ono moč, ki jo je že imel.

Kongres angleških strokovnih organizacij je jasno pokazal, da gre ves razvoj k enotnosti strokovnih organizacij. (Glej tozadevno poročilo v današnji številki! op. ur.) Ne bodimo slovenski rudarji zadnji na tej poti, ampak prvi! Živela enotna rudarska organizacija!

Trboveljski rudar.

Stavka avstrijskih kovinarjev.

Po dolgih brezuspešnih pogajanjih med kovinarskimi industrialci je stopilo na Dunaju v stavko 70.000 kovinarjev. Če bo potreba, stopijo v stavko kovinarji v celi Avstriji, v tem slučaju bo stavkalo nad 150.000 kovinarjev. Komunisti propagirajo kot zadnje sredstvo proti podjetnikom — generalni štrajk. Kovinarji zahtevajo zvišanje plač in točno izvajanje osemurnega delovnika. S to stavko stopa avstrijski proletariati v odločen boj proti ofenzivi kapitala. Stavka je znak oživljajočega se delavskega gibanja. O stavki še pišemo obširneje.

Kongres angleških strokovnih organizacij.

(Angleški delavci za enotnost strokovnih organizacij.)

Šestindeseti kongres trejdjunjonov (angleških strokovnih organizacij) se je vršil prve dni septembra v Hullu. Štiri in pol milijona organiziranih delavcev je zastopalo 750 delegatov. Levo krilo je od lanskega kongresa zelo narastlo in pri mnogih točkah dnevnega reda je prišlo do velikih bojov med njim in reformisti.

Predsednik amsterdamske internacionale Purcell je imel otvoritveni govor. Spominjal je najprej prisotne, da praznujejo angleške strokovne organizacije stoletnico svojega legalnega obstoja (pred letom 1824 so bile tajne in ilegalne). Nato je govoril o „delavski“ vladi, ki jo je na eni strani hvalil, na drugi pa — seveda v rokavicah — napadal. Dejal je n. pr., da bi bilo treba, da Macdonaldova vlada ne skrbi toliko za odobravanje buržuazije. Govorec o načrtu izvedencev (Dawesovem načrtu) je povdarjal, da pomeni popolno zasužnjevanje nemškega proletariata in je sploh naperjen proti delavskemu razredu. „Plan izvedencev nam jasno govori, da nam vladajo kapitalisti in da moč kapitala nad nami še vedno traja. V momentu, ko izgleda, da v vseh državah pada politična moč v roke delavskega razreda, je ekonomska moč popolnoma koncentrirana v rokah majhne peščice bankirjev.“ (Angleški centrist, amsterdamec vzdihuje: „Oj, socialpatriotizem, kam si nas pripeljal?! Saj ne znaš premagati buržuazije!“) Zahteval je, da morajo angleške strokovne organizacije vztrajati na stališču, da morajo reparacije in odškodnine plačati izkoriščevalci in profitarji. (Socialpatriotje popolnoma prav in lepo govorijo, delajo pa — nasprotno.) Pozdravil je zastopnike ruskih strokovnih organizacij in pozival kongres in angleško delavstvo, da ne prezre dalekosežnosti in važnosti angleško-ruske pogodbe ter jo ubrani pred napadi angleške buržuazije. Nato je prešel na opisovanje strašnih delovnih pogojev, pod katerimi delajo delavci v Indiji in na vprašanje enotne strokovne internacionale in združitve amsterdamske in moskovske strokovne internacionale. Izvajal je: „Naša dolžnost in naloga je izrabiti vsako priložnost, da združimo vse strokovne organizacije vseh držav v eno res enotno in odločno protikapitalistično internacionalo.“ H koncu je govoril o vojni: „Nova vojna bo nemogoča, kajti delavski razred celega sveta je odločen, da se je ne udeleži več. Delavstvo mora dati na znanje vsem vladam, da bo prvi strel signal za veliko delavsko gibanje, ki bo prevrnilo sedanji socialni in gospodarski red sveta.“

Purcellov govor, ki smo ga podali v izveščku, je zelo karakterističen. Purcell je namreč voditelj takozvane leve v angleškem strokovnem gibanju in v amsterdamski internacionali (eden iz tistih Angležev, ki so na dunajskem kongresu amsterdamske internacionale klicali nemškim socialpatriotom „Kje imate Karla Liebknehta in Roza Lu-

xemburgovo?!“) To levice sestavljajo pošteni ljudje, ki obsojajo socialpatriotsko cepaško in izdajalsko politiko, ker uvidevajo iz dosedanjih rezultatov te politike, da ne more priveriti proletariata nikamor. Ta leвица pripravlja v amsterdamski internacionali teren za zedinjenje obeh strokovnih internacionali, ki ga skuša Rdeča Strokovna Internacionala doseči, a socialpatriotje ga z vsemi štirimi branijo.

Za Purcellom je nastopil govornik skrajne (komunistične) levece Pollitt, ki je odločno zahteval, da ima kongres trejdjunjonov pravico kritizirati Macdonaldovo vlado, česar socialpatriotje niso hoteli dopustiti. „Delavska vlada“, je izvajal Pollitt, „se opira predvsem na moč trejdjunjonov in trejdjunjoni naj bodo po socialpatriotski logiki samonjene molzne krave in naj izgube vsako pravico četudi le besedne kontrole nad njeno politiko?!“ Nadalje je zahteval, da morajo trejdjunjoni pritiskati na vlado, da nastopi proti planu izvedencev in da začne aktiven boj proti največji nevarnosti: nevarnosti bodoče vojne, katero sedanja politika delavske vlade s tem, da podpira plan izvedencev, neizbežno približuje.

Potem ko so socialpatriotje razlagli, da je Macdonald na londonski konferenci „držal pač toliko, kolikor je mogel držati“, je socialpatriotska večina odklonila Pollittovo zahtevo pravice kontrole nad vlado.

Prihodnjega dne so podali delegati z dunajskega kongresa svoja poročila. Razvila se je ostra diskusija o zedinjenju obeh Internacional (strokovnih).

Pollitt je dejal, da je že čas, da strne delavstvo svoje vrste v boj proti skupnemu sovražniku. Pri tem združenju ima igrati angleško strokovno gibanje, ki po finančni moči in po organizacijski moči predstavlja hrbtenico amsterdamske internacionale, veliko vlogo, namreč to, da pritiska na ostale sekcije te internacionale, da se sporazumejo z ruskimi sodrugri.

Predsednik kongresa Purcell je predlagal, da organizirata obe internacionali skupen kongres in pozabita na vse, kar je bilo med njima ter se združita. Čas je, da se položi pod klop vso jezo in napačno pojmovanje časti, ki bi moglo otežkočiti sporazum.

Socialpatriot poslanec Thorne je izjavil, dokler boljševiki ne prestanejo zmerjati (!) in ne začno govoriti zmerneje (!), je pod njegovo častjo, z njimi se pogajati. (Nadalj. prih.)

Dopisi.

Reštajn. Leta 1924 17. avgusta se je zgodila nesreča v rudniku pri Rajhenburgu na Reštajnu, da je zadel v jami strel delavec Martin Ferlina, ki je bil takoj mrtev, in njegovega tovariša težko ranil. Bil je potem od mrtvega žalosten pogreb, ki se je ravno tako vršil, kot se vam tukaj glasi pesem:

Augusta sedemnajstega
leta tisočdevetstoštiriindvajsetega
žalosten glas je priletel,
Ferlina v jami strel zadel.
Rudarako delo in obrat,
kruta smrt ga morala udart,
popival rad je tudi vin',
krstno ime mu je bilo Martin.
Nesli so ga v mrtvašnico,
V to kruto strašno revščino.
Avgusta devetnajstega
vest je bila proglašena.
Pride ljudstvo in kaplan,
rudar Ferlin bo pokopan.
Tu se vidi čudna stvar,
kar nikoli in še nikdar,
Leži na mizi, ne kakor ma bit:
Ni preoblečen in umit.
Dokler smo krepki in veseli,
nas bi radi vsi objeli;
ko pride kateri na večno pot,
Bi vrgli ga najraj za plot.
Mala hčerka se je jokala,
zraven je tako dejala:
Jaz sem, oče, tu pri vas,
vi ste pa pustili nas.
Zdaj pa za vas še vode ne bo,
naj bode mojih solzic sto,
da bodo umili vas lepo,
od vaše hčere za slovo.

(Opazovalce)

Trbovlje. „Slovenec“ dne 6. septembra t. l. prinaša članek Primorske no-

Delavci, zbirajte za zaprte sodruge.

vice: Svobodno delovanje slovenskih kulturnih društev. Notranji minister Federzoni je poslal slovenskemu poslancu dr. Engelbertu Besednjaku pismo, v katerem mu sporoča, da je slovenskim kulturnim društvom dovoljeno delovanje, ne da bi bilo to odvisno od predhodnega odobrenja pristojnih prefektur itd. Torej pod fašistovsko vlado v Italiji je dovoljeno svobodno delovanje slovenskih kulturnih društev. — Velja to, gospodje okoli „Slovenca“, vladi zakona reda in pravice gospodu Davidoviču in Korošču. Po osmih tednih vladanja te enajste meščanske vlade, ki si je nadela ime vlada zakona in pravice, samo da do danes ne čutimo nikjer te pravice. Delavskemu izobraževalnemu društvu „Vesna“ se še vedno zabranjuje delovanje, zakaj? Menda zato, ker je to delavsko izobraževalno društvo. Ne bi li hotel „Slovenec“ povedati tudi to svojim bralcem? Trboveljski rudarji.

Trbovlje. Ker je odšel k svojim duševnim bratcem v Italijo Ing. Kranjc, je pozabil prej odlikovati z železnim zmajem glavarja trboveljske orjune Kukenberga, ki si je to odlikovanje gotovo pošteno zaslužil za svoje naporno in nevarno delo 1. junija v Trbovljah. On je namreč nosil

bombe za orjunci, kot se je sam izrazil, vršil je torej naporno in nevarno delo, ki mu ni prineslo niti zelenega zmaja, ker ga je vzel menda Kranjc s seboj. Oblast se pa tudi ne zgane proti temu Kukenbergu. Trboveljski rudarji.

Ruše. Na splošno zahtevo delavstva in tvornice za dušik so naši socialpatrioti vendar sklicali strokovni shod 26. jul. z dnevnim redom: 1. vsakdanji dogodki, 2. volitev nekaj novih zaupnikov. V resnici se je udeležilo precejšnje število vsled odpuščanja, šikaniranja in kaznovanja po nekaterih obratovodjih razburjenega delavstva. Gosp. Čehu se je nudila prilika videti v resnici revolucionarne Ruše, kakor še menda nikoli; saj se nam je vedno pripovedovalo, da smo se premalo zavedni. Na predlog enega sodruga, da je takih šikan zadosti, da je treba temu konec, se je slišalo enoglasno: ven iz tovarne žnjim. To je bilo za generale socialpatriotov preveč, prevzeli so vse to na svoje rame, da se bo to izvršilo potem resolucije, na katero se bodo oni podpisali. G. Čeh je obljubil, da gre v Ljubljano na strokovno konferenco, da bo tam tistim gospodom povedal, kaj je videl in slišal pri nas. Delavstvo se pa šikanira in odpušča naprej,

a o kaki resoluciji ni nič slišati, gotovo sedaj ni bilo časa, so morali agitirati za volitve, zraven pa še gruntati, kako se rešiti denuncianstva nad delavci, ki so bili po njihovi praksi po dva meseca v preiskovalnih zaporih. Pravijo, da je kriza v industriji; upamo, da je tudi za naše socialpatriote še več kot kriza, saj jim nihče več ne verjame. Temu se ne čudimo, saj jim je vedno bolj pri srcu politično barantanje z različnimi protidelavskimi elementi, kakor pa se brigati za delavska strokovna vprašanja. Gospodje hodijo gospodom pripovedovat, kako se bo s gospodi zgodilo, delavstvo pa čaka.

Trbovlje. Zahvala. Spodaj podpisana Helena Obaha izrekam tem potom najpriarnejšo zahvalo vsem sodružicam in sodrugom v Ljubljani, ki so mi dajali podpore in me obiskovali v ljubljanski bolnici, kjer sem se zdravila moje rane, dolbene po orjunskih kroglah pri napadu dne 1. junija. Helena Obaha.

Ruše. Pri nas so prišli na svobodo po dvomesečnem zapornu sodrugi, ki so bili po nedolžnem aretirani radi krive ovadbe orjuncem in socialpatriotov. Preganjanja nas niso uplašila, ampak še bolj podžgala na samozavestnejše delo.

Ministrske plače.

Minister v Jugoslaviji im danes 96 tisoč dinarjev letne plače, torej 8000 dinarjev mesečno. Poleg tega prejema po 8100 dinarjev mesečno draginjske doklade. Vsak minister ima na razpolago avtomobil in šoferja, za kar se računa (s porabo bencina, gumija itd.) trošek najmanj 10 tisoč dinarjev mesečno ter prejema preko monopolne uprave 3000 najfinjših cigaret v vrednosti najmanj 3000 dinarjev. Ker so naši ministri tudi poslanci in imajo kot taki 9000 dinarjev diet, znaša skupni dohodek ministra mesečno približno 40.000 dinarjev. Kedar gre minister na službeno potovanje, mu pritiče še dijeta (dnevnic) po 500 dinarjev na dan.

Jutrovec očita klerikalcem, da imajo njihovi ministri tako visoke plače. Pribičeviću pa niso bili nevoščljivi in tudi niso bili nevoščljivi še radi raznih „postranskih“ dohodkov, ki so jih poiskali Pribičeviću in radikalski ministri. Sedaj tudi vemo, zakaj je bilo Pribičeviću tako težko zapustiti ministrsko stolico in zakaj se je klerikalcem toliko hotelo na vlado. Prepričanje med žerjavovci in klerikalci obstoji v tem, kdo si bo nagrabil ljudskega premoženja. Doklej bo še to šlo? — To zavisi od delavcev in kmetov.

Kdo je korupcionista?

„Slovenec“ odkriva vsak dan korupcijo bivših ministrov. Bivši ministri pa odkrivajo korupcijo sedanjih ministrov. Tako obtožuje Pribičevića „Reč“ notranjega ministra Petroviča, da je predvsem po njegovi zaslugi bila velika bevinška tvornica cementa, ki bi imela pripasti srbskim narodnim fondom, prišla v roke madžarskih židov. G. Petrovič je za nagrado postal upravni svetnik tega velikega delniškega društva. Nadalje naštevamo „Reč“, da si je Petrovič ustvaril v „Zemaljski banki“ vodilno pozicijo z bogatimi honorarji in tantjemami. Danes poseduje Petrovič 2000 delnic te banke v nominalni vrednosti 400.000 Din. Minister Petrovič sedi nadalje v Upravi fondov, kjer je težko dobiti posojilo brez njegove protekcije. Tu prejema velike honorarje in tantjeme. Leta 1919 je pomagal Petrovič turškemu lesnemu eksploatatorju Nedžib Dragi, da je bil dvignjen sekvester in da se je ustanovilo milijonsko leano podjetje „Zvečan“, ki eksploatira ogromne šume v južni Srbiji. G. Petrovič je upravni svetnik tega podjetja skupaj z Nedžibom Drago, bratom džemijetskega voditelja Ferad Drage ter ima tudi več tisoč akcij tega podjetja. Leta 1920 je Petrovič izposloval ukinjenje sekvestra nad sladkorno fabrikom Novi Vrbs ter je postal upravni svetnik s 15.000 Din mesečne plače. Ko je lansko leto tovarna povišala kapital, je bilo na Petrovičovo ime napisanih 500 delnic. Istočasno je g. Petrovič upravni svetnik tovarne sladkornja v Beogradu ter prejema kot tak 10.000 Din na mesec. Gospod Petrovič je nadalje predsednik upravnega sveta Srbske Zemljoradniške banke v Beogradu ter prejema tudi tu honorar in tantjeme, on je nadalje eden od ustanoviteljev Srbsko-italijanske banke s kapitalom 20 milijonov Din, nadalje ima svoj denarni zavod v Jagodini, kjer si je zgradil tudi lepo vilo z vinogradom, je veliki delničar pivovarne v Jagodini ter ima končno lepo hišo v Beogradu.

Delavstvo ve, da je korupcija tesno spojena z buržuaznim sistemom in da bo šele proletarijat napravil konec vsaki korupciji.

Nesrečni uradniki.

Med uradniki je največ ljudi, ki drzijo s tistim, ki je na vladi. Ali ti ljudje le malo časa uživajo srečo v Jugoslaviji, kjer smo imeli že enajst vlad. Tiste, ki so prej prisegali na Pašičevo brado, meče na cesto Davidovič. Tiste, ki si bodo preskrbeli Davidovičovo legitimacijo, bo brenil Pašič. Vsaka vlada pa pravi, da je to boj proti korupciji. Kdaj bo konec te korupcije?

Delavec!

Ko prečitaš list, ga ne strgaj, ampak ga daj dalje svojim tovarišem v tovarni!

Kmet!

Ko prečitaš list, ga daj svojemu sosedu! Tako boš širil svojo idejo, pridobil nove somišljenike in naročnike!

Izdajatelj in lastnik: Konzorcij v Ljubljani. Tiskarna Josip Pavliček, Kočevje. Odgovorni urednik Josip Pezdur, sedlar.

Internacionalni pregled.

Kriza v Italiji.

Za sedanjí položaj v Italiji sta značilni dve dejstvi: zopetno pojavljanje skrajnega fašizma in oživljenje delavskega in kmetijskega gibanja. Oboje bo zavzelo take oblike, da moremo predvidevati nov spopad med reakcijo in proletariatom. Notranje razpadanje fašizma je postalo očitno ob priliki umora socialističnega poslanca Matteottija: ta zločin sam na sebi je dokaz razpadanja fašistovske stranke, ki se nahaja v Italiji na vladi. Za ta zločin odgovorne elemente se je iskalo in tudi našlo v vodilnih krogih vladajoče stranke; nadaljnje iskanje krivcev bo prineslo brezdvomno na dan stvari, ki jih doslej ni bilo navajeno javno mnenje.

Po Matteottijevem umoru je zadobil fašizem tak udarec, da se je zdelo, da ne bo več okreval od njega. Slabost opozicijskih in proletarskih strank je kriva, da je znova zadobil pogum. Italijanski proletarijat ni bil dovolj pripravljen na to, da bi podvzel vsaj deloma zmagovito ofenzivo. Na drugi strani se nahaja italijanski proletarijat v položaju rekonvalescenta (človeka, ki se bliža zopet popolnemu okrevanju). Brezdvomno prihaja zopet do svoje stare moči. Fašizem je zapazil, da je kljub svojim 150.000 črnim srajcam (oboroženim fašistom) slab, da je pa vendar še vedno močnejši od opozicijskih strank. Fašizem je vedno bolj osamljen. Kljub temu trdijo voditelji fašizma, da je njihova stranka najmočnejša in da bodo zato obdržali oblast v svojih rokah, dokler jih druga stranka ne premaga v odkritem boju na ulici.

Kaj delajo opozicijske stranke z ozirom na to grožnjo? Po Mattiottijevem umoru so zapustile seje parlamenta in so se zbrale na svojo pest. Komunistična stranka je izdala oklic za generalno stavko. Opozicijske stranke so se bale, da bi prevzela komunistična stranka vodstvo protestnega gibanja množic in so sklenile skupaj s socialisti, da ne sme nobena opozicijska stranka izvajati akcij, ki niso enoglasno sklenjene po parlamentarnem zasedanju opozicijskih strank. Zato so komunisti izstopili iz tega bloka opozicije, dočim so se socialisti udali pasivnosti. Od tega trenutka dalje niso napravile te opozicijske stranke

nič drugega kot razne papirnate resolucije.

Papeški Vatikan je pa ostal tudi v tem položaju v prijateljskem razmerju s fašisti in en del klerikalcev se hoče popolnoma sprijazniti s fašisti. (Vidi se torej, da so klerikalci povsod isti.)

Kot že rečeno, se delavsko gibanje vedno bolj oživlja. Skoraj vse kategorije delavstva se nahajajo v meznem gibanju. Res je, da so fašisti še vedno močni, ali delavci čutijo, da morajo nastopati odločneje, če hočejo žeti uspehe. Slaba žetev povzroča nezadovoljivost med kmeti, ki vedno bolj razumejo, da se morajo združiti z delavci v boju proti fašizmu.

Fašizem v Italiji upada; od nastopanja proletariata zavisi, ali bo prišlo do njegovega padca hitreje ali počasneje.

Poostretev razrednega boja v Bolgariji.

Meščanski prevrat, ki je strmoglavil kmetosko vlado Stambolijskega, je otvoril periodo krvavega boja med delovnim ljudstvom in bolgarsko buržuazijo. Poraz delavske in kmetijske vstaje v septembru 1923 ni končal tega boja, temveč je le še bolj poglobil prepad med delavskimi in kmetijskimi množicami na eni in vladajočo meščansko kliko na drugi strani.

Niti aretacije 15.000 delavcev in kmetov, niti pokol več tisoč komunistov in zemljoradnikov, niti izvajanje drakoničnega zakona o zaščiti države, razpust komunistične stranke, strokovnih organizacij in drugih delavskih ter kmetijskih organizacij, prepoved komunističnega in delavskega lista, neprestane aretacije v masah, zverinski zavratni umori — nobeno sredstvo ni bilo v stanju, da utrdi oblast bolgarskih bankirjev, kapitalistov in oderuhov in zlomi odporno silo delavcev in kmetov.

Sedaj narašča stavkovno gibanje v mestih. Med kmetiskimi množicami silno vre. Večina malomeščanstva-inteligence, ki je stala prej pod vplivom fašistovske buržuazije, prehaja sedaj na stran delavcev in kmetov. Meščansko-fašistovska vlada je v političnem oziru končnoveljavno izdirana (osamljena). Za seboj ima le velekapital in se naslanja na krdo vdanih oficirjev, na policijo in žandarmerijo, na oborožene fašistovske organizacije ter na Vranglovce.

službi proletariata, radi česar ga je vrgla Žerjavova vlada skupaj z mnogimi delavci v zapor, kjer ga sedaj drži klerikalna vlada. In „Jutro“ (neoficijsko glasilo orjuncem) pravi, da smo pred nekaj meseci govorili o klerikalcih čisto drugače in da smo jih šele sedaj spoznali. Vsi oni, ki so čitali „Glas Svobode“ vedo, da je tudi „Glas Svobode“ vedno pisal proti klerikalcem. Klub NDSJ ni bil zaveznik klerikalcev tudi ne v ljubljanskem občinskem svetu, bil je pa seveda še manj za demokratske oziroma orjunske obč. svetnike. Mi ne napadamo klerikalcev neosnovano, ampak jih napadamo zato, ker zvesto sledé po stopinjah Pribičevićevega in Žerjavovega režima, in so pozabili na ves

svoj program, ki so ga razvijali volivcem z namenom, da bi nalovili glasove, ne pa da bi program izvajali. In kakor ste se ujedini s klerikalci v Mariboru na eno listo, tako se lahko združite s klerikalci povsod, kajti mi ne vidimo bistvene razlike med Jutrovcem in klerikalci v dejanjih. Klerikalci so dali streljati na Zaloški cesti, demokrati v Trbovljah. V besedah ste si sicer malo različni: demokrati pravijo, da se borijo za Nacijo, klerikalci pa za nebesa — v grobu. Proletarijat pa ne more biti sit niti od Nacije, niti od nebes v grobu, zato se bori sam v zvezi s kmetom za to, da bo že enkrat vladal in jedel tisti, ki dela. In niti klerikalci, niti demokrati ne bodo odvrnili proletariata s tepoti.

Utrinki.

„Jutro“ in delavstvo.

216. štev. „Jutra“ je navedla obtožbe našega lista proti klerikalnemu režimu. Pri tem pa pravi „Jutro“, da je „Delavsko-kmetijski list“ Lemežovo glasilo. Ker je „Jutro“ Žerjavovo glasilo, mislijo gospodje, da bo naš list Lemežovo glasilo. Naš list je glasilo delavcev in kmetov in nobene osebe, in tudi v konzorciju lista so sami razredno zavedni delavci. Sodrugi Lemež tudi ne piše v list, ker se nahaja v zaporu. Torej nas „Jutro“ po krivici imenuje Lemeževce, kajti ni proletarijat v službi Lemeža, temveč je bil Lemež v